

12.1.2010

Maaseutu menestyy mahdollistajana ja voimavarana

Maaseudulle on tarjolla uusi rooli yhteiskunnallisten muutosten tunnistajana ja edistäjänä. Roolin vastaanottaminen, uudistumiskyky, on olennainen, kun maaseutu jäsentyy osaksi tulevaisuuden yhteiskuntaa. Maamerkit-ohjelma näkee maaseudun kansallisena voimavarana, erilaisina ympäristöinä ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseen.

Maamerkit -ohjelman valmistelun tueksi toteutettiin syksyn 2009 aikana kaksi verkkotyöpajaa ja kolme aluetyöpajaa. Työpajatyöskentelyn tavoitteena oli kartoittaa ohjelman kannalta tärkeitä aihealueita ja näkökulmia sekä tarjota mahdollisuus avoimeen ideointiin.

Verkkotyöpajojen osallistajat tekivät loka-marraskuussa yhteensä 248 ehdotusta ja lähes 4 000 ehdotusten arviointia. Joensuussa, Jyväskylässä ja Seinäjoella järjestetyissä aluetyöpajoissa runsaat 60 henkeä mielti vastauksia kysymykseen: "Mitä muutoksia pitäisi saada aikaiseksi, jotta maaseutu voidaan tulevaisuudessa nähdä kansallisena mahdollisuutena?" Kysymystä lähestyttiin mm. hyvinvoinnin ja voimaantumisen, kestävän kehityksen sekä liiketoiminnan näkökulmista.

Valitut näkökulmat saivat laajaa kannatusta työpajoissa. Niiden kautta pohdittiin, mitkä ovat haluttavia yhteiskunnallisia muutoksia ja mikä on maaseutumaisen alueiden rooli näiden muutosten toteuttamisessa ja sitä kautta myös osana tulevaisuuden yhteiskuntaa.

Ohjelman mahdollisuudet kokeiluihin ja riskien ottamiseen saivat vastakaikua. Tärkeänä pidettiin myös sitä, ettei ohjelma toistaa samaa, mitä suurimpien kehittämiskoneistojen puitteissa jo tehdään. Vahvana yhteisenä käsityksenä nousi esille se, että maaseudun uudistumisen esteenä ei ole niinkään rahan puute vaan sen resurssien heikko vaikuttavuus. Kasvaneen byrokratian koetaan syöneen resursseja vaikuttavuuden arvioinnilta ja toiminnan strategiselta suuntaamiselta.

Maamerkit -ohjelma ja Sitran aktivoituminen maaseutukentässä herättivät pääosin myönteistä mielenkiintoa. Pienen joukon kriittisyys ja lievä epäluuloisuus kohdistuivat lähinnä pelkoon, että ohjelman kehittämisote olisi ylhäältä-alaspäin johdettua.

Maaseutu on erilainen mutta ei erillinen

Maaseudun monimuotoisuus tuli aluetyöpajoissa esiin sekä näkökulmavalinnoissa että puheen painotuksissa. Pohjanmaalla korostuivat koti, paikka ja seutu. Oltiin ja haluttiin olla hyvällä tavalla kiinni ja pohjalaisia. Keski-Suomessa innostuttiin bioenergiasta ja ekotehokkuudesta. Pohjois-Karjalassa puhutti ympäristö ja luonto. Työpajojen innoittamana Maamerkit -ohjelmassa maaseutu nähdään erityisenä, erilaisina maaseutuina, mutta ei erillisenä osana yhteiskuntaa.

Verkkotyöpajoissa henkilökohtaisuus ja omat kokemukset nousivat esille vielä selkeämmin. Aitouden, paikallisuuden ja omaleimaisuuden arvostus ovat

12.1.2010

vahvuuksia, joista myös Maamerkit-ohjelma sekä sen puitteissa tehtävä liiketoiminnan kehittäminen ammentaa.

Maaseutuun ja maaseutu-käsitteeseen liittyy paljon jännitteitä. Maamerkit - ohjelma pyrkii osaltaan purkamaan niitä mm. katsomalla maaseutua uudella tavalla, myös globaalien megatrendien näkökulmasta. Esimerkiksi maanviljely ja maatalousyrittäjät nähdään ohjelmassa kiinteänä osana maaseudun kehittämistä ja tärkeässä roolissa maaseudun merkitysten uudistajina. Maaseutu-kaupunki-vastakkainasetteluun ohjelma vastaa nostamalla keskiöön ihmisen ja kuluttajan, jonka identiteettiä ja valintoja ei määritä mikään yksittäinen muuttuja, kuten asuinpaikka.

Teemojen kolmen kärki

Työpajoista on johdettavissa kolme asiakokonaisuutta, joiden edistämisessä maaseudun haluttiin olevan aktiivinen edelläkävijä ja joihin myös Maamerkit - ohjelmassa halutaan tarttua:

Yksilön hyvinvointi

Maaseutu erilaisena osana suomalaista yhteiskuntaa tarjoaa mahdollisuuden hyvinvoinnin lisääntymiseen. Lisääntyneen liikkuvuuden myötä monipaikkainen identiteetti on arkea jo nyt. Olemme sekä maaseudulta että kaupungista, käytämme molempia ympäristöjä mahdollisuuksien, tarpeiden ja tilanteiden mukaan. Tähän monipaikkaisuuteen liittyvien asioiden helpottaminen (verotus, e-työ, toimivat yhteydet jne.) laajentaa valinnanmahdollisuuksia ja hyvinvoinnin kokemuksia ja tuo ne paremmin kaikkien saataville.

Kestävä kehitys

Kestävä kehitys asettaa raamit maaseudun uudistumiselle: ekologisen ja myös yhteisöllisemmän asumisen mallit, e-työ, talkooperinne, energiaomavaraiset alueet ja hajautettu bioenergian tuotanto ovat sekä tässä ajassa että maaseutukulttuurissa jo vanhastaan tuttuja teemoja. Samaan aikaan toiminta laajoilla alueilla ja hajautetuissa oloissa edellyttää uudenlaisia ekotehokkaita ratkaisuja niin asumisessa, logistiikassa kuin jätehuollossa. Näihin maaseudun uusiin kestävän kehityksen ratkaisuihin liittyy myös kasvavia liiketoiminnan mahdollisuuksia.

Innovaatiojärjestelmä ja uusi liiketoiminta

Keskitetty innovaatiojärjestelmä on ontto ilman yhteyttä ympäröiviin alueisiin ja niiden tarpeisiin. Maaseutu on ympäristö, joka jo sinänsä edellyttää innovatiivisuutta. Sen pienet toimijayhteisöt tuntevat parhaiten arjen vaatimukset omassa ympäristössään. Tällainen usein piilossa oleva paikallinen tieto ja osaaminen tulee muuttaa asiakas- ja tarvelähtöiseksi toiminnaksi sekä löytää parhaat keinot sen kytkemiseksi kansallisiin ja globaaleihin innovaatiojärjestelmiin.